

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע"נ

ברוך דוב ז"ל בן יבלחט"א משה חיים ווידרא נ"י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ"ל

מראה מקומות רשפי אש

לע"נ מרים שיינדל צה יבלחט"א אפרים שמעון סינאוויץ

LAKEWOODDAFYOMI.COM

בעלי חיים, אם כן מה לי בהמתו ומה לי בהמה שאינה בהמתו, ודברי הנל"ב ז"ל בזה לריבין עיון. אלא דאם כן הרי שוב לריבין ביאור דעת הרמב"ם בזה, והיינו בזה שכתב בה"ד ז"ל, השונא שנאמר בתורה לא מאומות העולם הוא אלא מישראל וכו' עכ"ל, והרי מכיון דבהל' שבת נראה מצואר דס"ל דלער בע"ח הוי דאורייתא, אם כן אף בשונא עכו"ם יהיה חייב בזה, וכדאיתא התם בגמ' ז"מ הנ"ל, ועי' בכס"מ מה שכתב בזה, ורק דכתב דפירושו בזה דחוק, וכן כתב הגר"א ז"ל הנ"ל, דאין ראוי ליישב דברי הרמב"ם בתירון דחוק יעו"ש, ויש לעיין בזה.

והנה בעיקר האי דינא בזה דקאמר בגמ' והובא ברמב"ם, דלחוב לפרוק ושונא לטעון מלוה בשונא כדי לכופ את ילרו, ואף אי לער בע"ח דאורייתא הרי בכל זאת לכופ את ילרו עדיף, והרי ודאי דלריבין ביאור בזה, למה באמת הוי טעם זה דלכופ את ילרו עדיף מדין לער בע"ח דהוי דאורייתא. ולפי פשוטו היה נראה לבאר הדבר עפ"י מה שכתב הנמוק"י שם בההיא גמ' דז"מ, שכתב שם בין דבריו ז"ל, ואי תימא וכיון דלער בע"ח דאורייתא, זקן ואינו לפי כבודו למה אינו פורק, ותירץ הרמב"ן ז"ל דעשה דכבוד תורה עדיף, וזה לא מחזור בעיני הרמב"ר ז"ל, דזקן לאו דוקא קנה חכמה לבד קא אמרינן, דה"ה למכובד דאמרינן כל שצלו פורק וטוען בשל חבירו נמי, וכדעת הרמב"ם ז"ל דפרק י"א מהלכות גזילה ואבידה. אלא הכא כיון דלער בעלי חיים הותר לתשמישן של בני אדם, כל שכן לכבודם בשב ואל תעשה, דגדול כבוד הבריות עכ"ל.

המבואר מדבריו דתועלת האדם קודם לתועלת וטובת הבע"ח, והרי שפיר אף מותר לשחוט את הבהמה וכדומה ללרכו של האדם, ואף דודאי דיש בזה לער לבהמה, ואם כן הרי ודאי דגם בענין רוחניות ותיקון מדותיו של האדם וכיוצ"ב, הרי ודאי דתועלת האדם קודם בזה, ואף דיש בזה לער בע"ח, ומה גדול התועלת שיש לאדם מהא שילמד את עצמו איך לכופ את ילרו, ופשוט הוא.

אלא דיש לעיין בדבריו בזה, דהנה אף דלגבי ההוא דאיתא בצרכות דף מ. דקאמר התם, אמר רב יהודה אמר רב אסור לו לאדם שיאכל קודם שיתן מאכל לבהמתו שנאמר ונתתי עשב צדק לבהמתך והדר ואכלת ושצעת ע"כ, הרי בדבר זה שפיר יש לחלק בין בעלי חיים שמזונותיו עליו לבין היבא דלא הוי מזונותיו עליו, והיינו עפ"י מה שכתב הרמב"ם בפ"ט מהל' עבדים ה"ח ז"ל, מותר לעבוד בעבד כנעני צדק, ואע"פ שהדין כך מדין חסידות ודרכי חכמה שיהיה אדם רחמן ורודף לדק ולא יכזיב עולו על עבדו ולא יאר לו ויאכילהו וישקוה מכל מאכל ומכל משתה, חכמים הראשונים היו נותנין לעבד מכל תבשיל שהיו אוכלין, ומקדימין מזון הבהמות והעבדים לסעודת עלמן, הרי הוא אומר כעני עבדים אל יד אדוניהם כעני שפחה אל יד גבירתה וכו' עכ"ל יעו"ש.

הנראה מצואר מדבריו בטעם מה דיש להקדים מזון העבדים לסעודת עלמן, היינו משום דמאכלו של העבד הרי זה תלוי באדונו ואיליו הוא נושא את נפשו שיאכילהו, וכלישנא דקרא דכתיב, כעני עבדים אלא אדוניהם וגו', וממילא הרי מכיון דהוא סומך ומלפפה לאדונו שיאכילהו, הרי כל שהאדון משתהה בזה הרי ודאי דיש לעבד לער מזה. וכן הוא נמי הטעם בזה שיש לו להקדים מאכל בהמתו שלו לפני סעודתו, וכעין מה דכתיב בקרא בישיעיה (א' ג') ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו וגו', הרי דגם בצעלי חיים שמזונותיהן עליו הרי הם מלפפים שיאכילם, והמשהה אכילתן מחמת סעודת עלמו הרי זה גורם להם לער, משא"כ שאר בעלי חיים שאינם סומכין עליו שהוא יאכילם, הרי ודאי דאין חובתו בזה כמו שחייב בהני בע"ח שמזונותיהן עליו וכמו שחילק הנל"ב ז"ל בזה.

אבל בזה שנוגע לסתם לער בעלי חיים, וכגון בהמה הרובלת חחת משאה וכדומה, מה חילוק יש בזה בין אם הבהמה שלו או של אחר, דהרי אין הלער בזה בזה שהיא סומכת עליו בדבר זה, אלא דהרי יש לה לער משום איזה טעם שיהיה, ואם התורה אמרה שיש לדאוג אף ללער

משך פרשת כי תצא - כב, ב - כב, ד חכמה רנג

ואוכלין¹. והא איכא מעשר בקר וצאן דמחויב להפריש, ואימור דהן של מעשר והעובד והגוזז לוקה²! רק דכל דפריש מרובא פריש³ וחולין הם. לכן מפסיק בין בעלי חיים⁴, וכייל חמור ושלמה (פסוק ג), דבהו ליכא למיחש דשל הקדש הן⁵, ודו"ק.

כב, ד לא תראה חמור אחיך וכו'.
ובמשפטים (שמות כג, ד) כתוב
"אויבך". משום דבערבי פסחים (קיג, ב)
אמר: מי שרי לשנויי?! הא כתיב (ויקרא
יט, יז): "לא תשנא את אחיך בלבבך".

להאכיל, מוכר גיזותיו ומאכיל את השה. ומלמד לנו שאינו צריך ליתן ראשית הגז לכהן⁴, ולא אזלינן בתר רובא דישראל הוי רובא בעלמא⁵ - דלא הלכו בממון אחר הרוב (בבא קמא כז, א)⁶, אף שאין לו תובעין כמו ראשית הגז או הזרוע והלחיים⁷, ואימור הבעל אבידה הוא כהן. לכן "והיה עמך עד דרוש אחיך אותו", ואינך צריך ליתן לכהן. ויעויין אור שמח הלכות בכורות בזה⁸, ודו"ק.

כב, ב ואספתו אל תוך ביתך והיה עמך וכו'.
 ומי יזוננו? רק שור עובד ושה גוזז

תפסו הכהן אין מוציאין אותו מידו... ואף לרב דסבר דאזלינן גם בממון בתר רובא, בממון שאין לו תובעין גרע טובא... בכור שנתערב במאה, בזמן שמאה שוחטין כולם פטורים, אע"ג דרוב חייבים, מצי אמר כל חד אנא המיעוט שאני שוחט בכור, והיינו דבממון הזה שאין לו תובעין אין הולכין אחר הרוב, עכ"ל. ועיי"ש בהמשך הדברים דחילק בין מקומות שאומרים בהם צדק משלך ותן לו, למקומות שהולכים אחרי יסוד הדין, והוי ממון שאין לו תובעין, עיי"ש. יסוד זה של ממון שאין לו תובעים שהוא גרוע טובא, לומד רבינו מקביעת התורה ש"הָיָה עִמָּךְ", כלומר, אין צורך לתת ממנו לכהן.

(כב, ב) 1. סיכום שיטת המשנה והגמרא בבא מציעא כח, ב. 2. ולא יהיה מקרה של 'כל דבר שעושה ואוכל' - יעשה ויאכל'. 3. כך הדין באיסור והיתר, בעוד דיני ממונות - אין הולכין בממון אחר הרוב (ועיין בקטע הקודם). 4. אחרי שהתחיל בשור ושה בפסוק א הביא את שאר הדינים לפני הדוגמאות הנוספות. 5. ואילו פסוק ג לימד רק "וְכֵן

אָבַדְתָּ אֶחִיךָ", שגם השור והשה היו בכלל, ולמה יצאו... (ועיין לעיל ד"ה שור אחיך או את שיו נדחים בענין שה דאבידה לדברי הכל). רבינו אינו מפרש שהכוונה היא לחייב החזרת הגיזה, אלא לדין איך להחזיר לבעל האבידה - ראה היאך תשיבנו לו, כלומר, שהחזרה תהיה לו כדאית. 4. שהבעלים היו אמורים לעשות לפני מכירת הגיזה אם הם אינם כהנים, והיה מקום לומר כי מוצא האבידה במקום הבעלים. 5. היינו דביחס לכהנים ישראל הם רוב, וא"כ לכאורה היה צריך המוצא לחשוש שבהמה זו היא של ישראל, ולתת ממנה ראשית הגז לכהן. 6. רש"י: אלא אומרים המוציא מחבירו עליו הראיה. 7. היינו דמקרים אלו גם רב הסובר שהולכין בממון אחר הרוב מודה שאומרים המוציא מחבירו עליו הראיה, כמוש"כ התוס' בכורות כ, א ד"ה ורבי יהושע: ואפילו לרב דאזיל בממונא אחר הרוב... יש לחלק בין ממון שאין לו תובעין לממון שיש לו תובעין. 8. פרק ה הלכה ג בהערותיו על קונטרס הספקות כלל ו: כל בכור שהוא ספק, דינו שירעה עד שיפול בו מום ויאכל לבעליו, ואם

רנד

משך

פרשת כי תצא – כב, ט

חכמה

ומוקי בראה בו שעבר עבירה. וזה היה קודם העגל אשר היו כולם "ממלכת כהנים וגוי קדוש", אז הוה שרי לשנויי אם ראה בו עבירה. לא כן אחרי כל המסות אשר נכשלו בעונות, אם יראה אדם בחבירו חטא, אם יפשפש במעשיו ימצא כמה מכשולים ופקפוקים, זה בפרט זה וזה בפרט זה. לכן אסור לשנוא איש כזה רק מי שהוא בעצמו סר מרע וצדיק תמים בדרכיו. אבל קשה למצוא כמותו, ועל זה אמרו (סוכה מה, ב): ראייתי בני עליה והמה מועטים. לכן כתיב "אחריך"¹.

כב, ט לא תזרע כרמך כלאים. בספרי סימן ר"ל: אין לי אלא כרם שלך, כרם של אחרים מנין? ת"ל: לא תזרע כרמך – מכל מקום. והגר"א גריס פה 'כדברי ר' יהודה'¹. ולעניות דעתי נראה דרבנן דר' יהודה לא מצי דרשי כר' יהודה. דהנה בכלאי זרעים כתיבא (ויקרא יט, יט): "שדך לא תזרע כלאים", והכא כתיב: "לא תזרע כרמך כלאים", וכתוב "כרמך" אצל כלאים², להורות דוקא כרמו ולא של חבירו, דשל חבירו אינו נאסר³. אבל ר' יהודה סובר בפרק א' דכלאים דאינו כלאים עד שיהיו שני

תעשה לשמלתו", והיה מקום איפוא, לומר שבבעל חי יש לדון על פי ספק מעשר בהמה. אבל "וכן תעשה לחמרו" מלמד שכדין חמור (שאין בו מעשר) כן דין שור ושה (ולפטר חמור לא חיישינן).

(כב, ד) 1. פירוש זה מדגים יפה את שיטת רבינו בפשוטו של מקרא, המבארת מצוה על פי מקום כתיבתה, מתוך הבנה כי מקום כתיבתה משקף את הדין בתקופה המיוצגת באותה פרשה [ועיין בזה בפרקי מבוא]*.

(כב, ט) 1. אין לי אלא כרם שלך, כרם של

אחרים מנין כדברי ר' יהודה, ת"ל "כרם" – מכל מקום. הכוונה ל"תבואת הכרם", כאמור בסוף הפסוק. כלומר, לפי גירסת הגר"א הלימוד הוא מ"כרם" שבסיפא של הפסוק, ולא מ"כרמך", כך שאין בכלל לדון בדבר סדר המלים "לא תזרע כרמך" לעומת "כרמך לא תזרע", על משקל "שדך לא תזרע" באותה סוגיא בפרשת קדושים^{**}. 2. רבינו מפרש כי הכוונה שהקדמת הפועל "לא תזרע", היא הגורמת לדרשת סמיכות "כרמך" אל "כלאים".^{***} 3. דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. אילו מבנה הפסוק היה רגיל ולא חריג

* כך מברר רבינו את ההבדלים בין המצוות הכתובות בסוף פרשת משפטים (לפני חטא העגל) ואותן המצוות כפי שהן כתובות בסוף פרשת כי תשא (אחרי חטא העגל. עיין שמות לד, כג-כד, שם פסוק כח ועוד). בזה יונק רבינו מתורתו של רבינו עובדיה ספורנו (עיין בהרחבה בספרנו 'פשוטו של מקרא ופרשנות המקרא', ח"ב מדור ה פרק ו (א) מאמר: תורת הקרבנות במשנתו של רבינו עובדיה ספורנו).

** יצוין כי על ההבדל בין הקדמת הפועל לשם העצם, לעומת הקדמת שם העצם לפועל עמד הרא"ם בפירושו לדברי רש"י (בעקבות חז"ל) בדין "לא תחסם שור בדישו" (דברים כה, ד) שדרשו "לא תחסם" – מכל מקום, כלומר אפילו לפני "דישו". תורף דבריו: "לא תחסם שור" הוא משפט היכול לעמוד בפני עצמו, ולכן 'מכל מקום', כאשר "בדישו" אינו יכול לבטל את הכלל של "לא תחסם שור" העומד בפני עצמו ובזכות עצמו. לא כך הדבר אילו היה כתוב "את שורך בדישו לא תחסם", אז "בדישו" הוא דוקא, באשר אי אפשר לנתק את "בדישו" מ"לא תחסם", באשר "את שורך בדישו" אינו משפט בפני עצמו, ולכן אילו "לא תחסם" היה בסוף היה חל אך ורק על הקודם לו "את שורך בדישו" (כלומר, בזמן דישו). וכן בדברי רבינו סוף פרשת תצוה.

*** והתולדות אדם מפרש שהלימוד הוא מזה שלא כתוב "לא תזרע כלאים שדך".

בבא מציעא לג

קסד

שפתי בהן

חשן משפט רסד הלכות אבידה ומציאה

מאירת עינים

סימן רסד סעיף ב' א' ועין ביו"ד סימן רמ"ב. שם כתב ד"ח
דהיינו דוקא כרבו שלמד עמו כחנם, אבל אם אביו שוכר לו רבו שמלמדו,
אביו קודם לכל דבר, ושכן נ"ל עיקר. מור"ם שם. והוא מספר חסידים
סי' תקפ"ה, ומכילתו ג"כ בסמ"ע [סק"ה]. וכתב עוד נספר חסידים שם
דהוא הדין אדם אחר שאינו אביו,
כשמשכיר לו מלמד, אצלת הנותן שכן
קודמת לאצלת רבו, וע"ש [קש"כ]:
סעיף ג' ב' אלא שבר הראוי לו.
עין בנמו' [ב"מ] פרק אלו מגילות דף
ל"א [ע"ב ד"ה אה] ונב"ח [סעיף ב']:

שתייהן חייב להחזירם ואם לאו יחזיר את שלו
י' שאבידתו קודמת אפילו לאבידת אביו ורבו
'כדדרשינן' [מאפס כי לא יהיה בך אביון]^א
'ואף על פי כן יש לו לאדם ליכנס לפנים
משורת הדין' [ולא לדרקק ולומר שלי קודם
אם לא בהפסד מוכח ואם תמיד מדקדק פורק ממנו עול גמילות חסדים] [אוסף
שיצטרך לבריות].

ב' פגע באבידת אביו ובאבידת רבו אם היה אביו שקול כנגד רבו של אביו
קודמת ואם לאו [ישל רבו קודמת והוא שיהיה רבו מובהק שרוב חכמתו של
תורה למד ממנו. (י"א) ועיין ביו"ד סימן רמ"ב סעיף ל"ד].

ג' הניח אבידתו והחזיר אבידת חבירו אין לו [אלא שבר הראוי לו כיצד שטף
נהר חמורו וחמורו חבירו] [ישלו שוה מנה ושל חבירו ק"ק הניח שלו והציל של
חבירו אין לו] [אלא שבר הראוי לו] [ואם אמר לו אציל את שלך ואתה נותן לי
דמי שלי] [או שהתנה כן בפני בית דין חייב ליתן לו דמי שלו
ציונים ומקורות סימן רסד (א) ב"מ ל"ב ע"א. (ב) דברים ט"ז ד'. (ג) לטון רמב"ם פ"ב מגילה דין ג'.

הפסד ממון, או יבוא לדי הפסד, וגם כחכמי נפרישה דעל זה שייך לומר לטון המורגל בפומי דאניש דקדוק עניות, שהמדקדק בכל אלה יבוא לדי עניות:
סעיף ב' ד' ש' רבו קודמת. שאביו הביאו לעולם הזה ורבו לעולם הבא: [ה] ועיין ביו"ד ב"ו. פירוש, שם כתב ד"ח דהיינו דוקא כרבו שלמד
עמו כחנם, אבל אם אביו שוכר לו רבו שמלמדו, אביו קודם לכל דבר, ושכן נראה עיקר, עכ"ל מור"ם שם. והוא מספר חסידים [סי' תקפ"ה] שכתב כן,
והביאו שם נדרכי משה [סעיף ט"ז] וגם כהן [סעיף א'], ע"ש: [סעיף ג' ב'] ש' שוה מנה. הוא הדין אם היה שוה ג"כ מאתים, אלא אורחא דמילתא
נקט, דמשום דחמור חבירו עדיף עפי סדר אגוהו של חבירו ישלם לו עובד הבלת חמור שלו טפי משיחו חמור שלי: [ו] אלא שבר הראוי לו. פירוש,
כמו שהיה נוטל אחר לטרוח עירכא כו' ולהציל חמור כו' מהמים, ושכר כוה עכ"פ יעול ואין צו משום דמי השבת אבידה, דלא גרע זה ממי שיש לו
מלאכה דאילו חייב להניח מלאכה שלו ולעסוק בהשבה, והאי נמי הוא לפניו מלאכה הבלת חמור שלו. אבל א"כ ליתן לו יותר נשכיל הפסד חמורו, דה"ל
להתנות עם חבירו ולומר אם תשלם לי דמי חמורי אציל את שלך, ומדלא התנה ש"מ מחל לו, א"כ משום דיכול חבירו לומר אם לא היית מצילי הייתי מהדר
אחר איש אחר (שהציל) [שיציל] את שלי בשכירות זה*. משא"כ כשאני עס דלרין לשלם לו דמי חמורו כמ"ש מור"ם בהג"ה וכו"כ הטור [סעיף ג'], והיינו
טעמא, דמסתמא ניחא לחבירו כוה, ולקמן סימן רס"ה [סק"ה] כחכמי דאף דשם אינו משלם אלא כפועל בטל, שאני הכא דטירחת הבלת חמורו של חבירו
מהמים היא קשה בהבלת חמורו: [ה] או שהתנה בן ב"ו. פירוש, אפילו אם היה שם חבירו ולא התנה עמו, כיון שהיו שם ג' שנקראין בית דין והתנה
עמהן, חייב:

ערך לחם

סימן רסד. סעיף ג'. וש' חבירו ק"ק כו'. וכגון שגם הבעלים יבולין להצילו. [תוס' ב"ב י"ח ע"א ד"ה אין. ובי"ח ל"א ע"ב ד"ה אה]. ועיין סימן רנ"ש דין ג', ובסימן
קפ"א [סעיף א'] ובערך לחם שם.

טורי זהב

סימן רסד סעיף ג'. שטף נהר כו'. זה מיירי שחבירו היה ג"כ יכול
מח"ס להציל ע"י הרחק, דאל"כ הו"ל הפקר וכמ"ש (בס"ד) [*סעיף ה'], וכו"כ
המגיד משנה [פ"ב מגילה ואבידה ה"ג] בשם הראב"ד [בהידושו לבי"ק ריש
דף קט"ז], והמדרכי ריש פרק הכונס [ב"ק ס"י נ"ו]: או שהתנה כן בפני
כו'. בדרכי רבינו [והטור סעיף ג']. כמה דברים אמורים שהיה בעל החמור
שם וזה לא התנה, אבל אם לא היה שם, או שהיה שם וזה התנה עמו,
או שהתנה כן בפני ג' כו'. ויש לדרקק אמ"ש שהתנה בפני ג', ממה

ב' ואם לאו כו'. כמ"ש [שם] ל' א' בשלו מרונה כו' דליק מוהסעלמא [דברים
כ"ב א'] ודומיא דזקן כו': סעיף ב' ג'. שקול. כ"ה ג' נקט הר"ף [ב"מ י"ח
ע"א מדפי הר"ף], וכו"כ ביושלימי [שם פ"ב ה"א]. ודוקא לענין אבידה כמ"ש
נר"ף ונזקם הירושלמי שם. הלא"ש [שם פ"ב ס"י ל"ז]. ועיין יו"ד סימן רמ"ב
סעיף ל"ד בהג"ה:
ב' ואם לאו כו'. כמ"ש [שם] ל' א' בשלו מרונה כו' דליק מוהסעלמא [דברים
כ"ב א'] ודומיא דזקן כו': סעיף ב' ג'. שקול. כ"ה ג' נקט הר"ף [ב"מ י"ח
ע"א מדפי הר"ף], וכו"כ ביושלימי [שם פ"ב ה"א]. ודוקא לענין אבידה כמ"ש
נר"ף ונזקם הירושלמי שם. הלא"ש [שם פ"ב ס"י ל"ז]. ועיין יו"ד סימן רמ"ב
סעיף ל"ד בהג"ה:
ב' ואם לאו כו'. כמ"ש [שם] ל' א' בשלו מרונה כו' דליק מוהסעלמא [דברים
כ"ב א'] ודומיא דזקן כו': סעיף ב' ג'. שקול. כ"ה ג' נקט הר"ף [ב"מ י"ח
ע"א מדפי הר"ף], וכו"כ ביושלימי [שם פ"ב ה"א]. ודוקא לענין אבידה כמ"ש
נר"ף ונזקם הירושלמי שם. הלא"ש [שם פ"ב ס"י ל"ז]. ועיין יו"ד סימן רמ"ב
סעיף ל"ד בהג"ה:

כאר היטב

סימן רסד סעיף א' א. לדרקק. פירוש, דככל דבר הבלת ממון חבירו יכול אדם
למנוח לו ז' הימר ולומר אני קודם ליתן ולטרוח על שלי פן אפסיד חובי או אהבטל ע"י
השבה זו מעסק פלוני שיהיה לי מזה ריוח ממון, משו"ה קאמר דזה לא יעשה אם לא
בהפסד המוכח והנכוח. סמ"ע [סק"ב]: ב. שיצטרך. ועל זה שייך לומר לטון המורגל
פומי דאניש דקדוק עניות, שהמדקדק בכל אלה יבוא לדי עניות. שם [סמ"ע סק"ג]:

בבא מציעא לג

טורי זהב

יורה דעה רמב כבוד רבו ות"ח

שפתי כהן רמב

באר הגוף עם ציונים מהש"ך

ס. משנה נכנס מיעול דף ל"ג ע"א: ס. שם נמשנה וכן כח הרמב"ם בפרק י"ג מהלכות גזילה ואבדה [הלכה ב] וכן עיקר, ונפרק ה' מהלכות תלמוד תורה [הלכה א] טעות קופר, [הגהות מימוניות שם אות ב]: ס. שם נמשנה: ס. שם *ר"ש שם פ"ג סימן ל: ס. שם נמשנה: ע. צנור ספר אורחות חיים וכן משמע בחולין קמ, א: (* פירוש, מיון לנכד משה רבינו עליו השלום:

סא ואבדת רבו. לפניו להשיב ואינו יכול להשיב כי אם אחד מהן. ועיין בחו"מ ריש סימן רס"ד [סעיף ב]: סב המובהק. וי"ו אכל אינו מזהק, אצו קודם אפילו אינו חסכ כלל, צ"י [עמוד מריב ד"ה ומכס], ופשוט הוא: סג שקול כו'. אכל אם אינו שקול כנגד רבו אע"פ שהוא גם כן חסכ אצדמ רבו קודמת: סד פודה את אביו כו'. עיין לקמן סימן רנ"א סוף סעיף ט' [וסי"ק ז], וסימן רנ"ב סעיף ט': סה וכן מפרק כו', וצנ"י [עמוד מריב ד"ה אצדמ אצו] נמספק במפרק אפילו כשהוא שקול נגד רבו, מיון דאין שם סכנת גוף ולא הפסד ממון, ומשמע דלס אינו שקול פשוטא ליה דרבו קודם. וצנ"י שצאשר"י נכנס מיעול פ"ג סימן ל' לא מכרעת מדי: סז אבד אם אביו שוכר לו רבי כו'. לשון ספר חסידים סוף סימן תקפ"ה, אצדמ רבו קודם לאצדמ אצו זהו כשאין אצו משכיר לנכו רב, אכל כשאצו משכיר לנכו רב והרצ לא היה מלמדו צמנס אז אצדמ אצו

קודמת, ואם היה רובו ושל רבו: יודים נותנים לו השכירות ללמדו, או אצדמ צעל הנותן קודם, ע"כ: סז אבדתו כו'. וצנ"י ריש סימן רס"ד כח דלע"פ ערך להם דמהרי"ק"ש

סא אבדת אביו סא ואבדת רבו [הגה] סב [פ] ה' המונק: אבדת רבו [לט] קודמת סס ואם היה אביו סג [פס] שקול כנגד רבו אבדת אביו קודמת: סס"י היה אביו ורבו נושאים משאוי מניח של רבו ואחר כך מניח של אביו היה אביו ורבו עומדים בבית השני פודה את רבו ואחר כך פודה את אביו ואם היה אביו סס"י תלמיד חכם סד פודה את אביו ואחר כך פודה את רבו: הנה סה [ט] וכן [כ] וכן מפרק משאו קודם לרבו ואף על פי שאינו שקול בתכמה רכבו (י"ט) אכל אין מחזיר אצדמ אצו קודם עד שיהא שקול כנגד רבו [ט] אומרים הא דרבו קודם לאצו היינו שלמד עמו צמנס סו אכל אם אצו [מ"א] שוכר לו רבי ומלמדו אצו קודם לכל דבר וכן

(י"ט) אבד אין מחזיר אבדת אביו כו'. הטעם דצפדין ופירוק משא דים לער הגוף מועיל לאצו כשהוא חסכ אע"פ שאינו שקול כרבו, אכל לענין אצדמו שהוא ממון אין מועיל להקדימו עד שיהיה שקול כרבו: (כ) משום בזיון. [עמוד מריב ד"ה כחז צנ"י] ונראה לי דמשום הכי אמרו צנ"י [מולין קמ, ה] אלו אמרה יהושע בן נון לא ליימנא ליה, ולא אמרו אלו אמרה משה, עכ"ל. נראה שמפרש הביזיון הוא למשה רבינו ע"ה, שהוא אומר אלו היה אדם אחר כמותו, והוא בלתי אפשר שהרי כמיז [נדעים לו, י] לא קס כמשה. וצנ"י רש"י [יש של שלמה] על פרק הוצול [נכנס קמא פ"ו] סימן נ"ג מניח חט"ט, וכח צנ"י, אכל שמתקוטט עם חברו ואמר אצו מקבל ממני אפילו היית כמשה רבינו ע"ה מלקין אותו משום ביזיון, עכ"ל. ויחידוש הוא צנ"י כי הרגל הלשון הוא, וגם אינו ציוש כל כך למשה רבינו ע"ה. ועוד, צנ"י לא מיון לנכד רק שהפריז על מידותיו שאינו רואה לקבל ממנו מחילה או פיוס, ולכן מחידוש לא לפיני. (מ"ה) [ומכל מקום] שחזר עליו ותמשי ושי [כדן] שחזר צנ"י, עכ"ל [יש של שלמה]. ולפי דבריו אם אומר כמו יהושע גם

ציונים דרמ"א עם ציונים מהש"ך

(ט) ב"י [עמוד מריב ד"ה ומכס] סוד [עמוד מריב] ובי"י [ספ] ופוסקים שהחיים נכנס מיעול לג, א. דלא כדנרשם בשו"ע [מסודות קולקא] ש"ס"ן דה ב"י: (י) סוד [עמוד מריב] בשם הר"ש [נכנס מיעול פ"ג סימן ל] והגהות מייטוניות [תלמוד תורה ה אות ב] ובי"י [עמוד מריב ד"ה אצדמ] הוכיח כו. ע"ש: (יג) ספר חסידים [סימן תקפ"ה]:

נראה לי עיקר:

סז אבדתו קודמת לשל אביו ושל רבו:

ל' האומר לחבירו איני מקבל ממך אם היית במשה מלקין אותו (כ) משום בזיון (י'): הנה

קודמת, ואם היה רובו ושל רבו: יודים נותנים לו השכירות ללמדו, או אצדמ צעל הנותן קודם, ע"כ: סז אבדתו כו'. וצנ"י ריש סימן רס"ד כח דלע"פ ערך להם דמהרי"ק"ש

סא אבדת אביו סא ואבדת רבו [הגה] סב [פ] ה' המונק: אבדת רבו [לט] קודמת סס ואם היה אביו סג [פס] שקול כנגד רבו אבדת אביו קודמת: סס"י היה אביו ורבו נושאים משאוי מניח של רבו ואחר כך מניח של אביו היה אביו ורבו עומדים בבית השני פודה את רבו ואחר כך פודה את אביו ואם היה אביו סס"י תלמיד חכם סד פודה את אביו ואחר כך פודה את רבו: הנה סה [ט] וכן [כ] וכן מפרק משאו קודם לרבו ואף על פי שאינו שקול בתכמה רכבו (י"ט) אכל אין מחזיר אצדמ אצו קודם עד שיהא שקול כנגד רבו [ט] אומרים הא דרבו קודם לאצו היינו שלמד עמו צמנס סו אכל אם אצו [מ"א] שוכר לו רבי ומלמדו אצו קודם לכל דבר וכן

סז אבדתו קודמת לשל אביו ושל רבו:

ל' האומר לחבירו איני מקבל ממך אם היית במשה מלקין אותו (כ) משום בזיון (י'): הנה

קודמת, ואם היה רובו ושל רבו: יודים נותנים לו השכירות ללמדו, או אצדמ צעל הנותן קודם, ע"כ: סז אבדתו כו'. וצנ"י ריש סימן רס"ד כח דלע"פ ערך להם דמהרי"ק"ש

סא אבדת אביו סא ואבדת רבו [הגה] סב [פ] ה' המונק: אבדת רבו [לט] קודמת סס ואם היה אביו סג [פס] שקול כנגד רבו אבדת אביו קודמת: סס"י היה אביו ורבו נושאים משאוי מניח של רבו ואחר כך מניח של אביו היה אביו ורבו עומדים בבית השני פודה את רבו ואחר כך פודה את אביו ואם היה אביו סס"י תלמיד חכם סד פודה את אביו ואחר כך פודה את רבו: הנה סה [ט] וכן [כ] וכן מפרק משאו קודם לרבו ואף על פי שאינו שקול בתכמה רכבו (י"ט) אכל אין מחזיר אצדמ אצו קודם עד שיהא שקול כנגד רבו [ט] אומרים הא דרבו קודם לאצו היינו שלמד עמו צמנס סו אכל אם אצו [מ"א] שוכר לו רבי ומלמדו אצו קודם לכל דבר וכן

סז אבדתו קודמת לשל אביו ושל רבו:

ל' האומר לחבירו איני מקבל ממך אם היית במשה מלקין אותו (כ) משום בזיון (י'): הנה

קודמת, ואם היה רובו ושל רבו: יודים נותנים לו השכירות ללמדו, או אצדמ צעל הנותן קודם, ע"כ: סז אבדתו כו'. וצנ"י ריש סימן רס"ד כח דלע"פ ערך להם דמהרי"ק"ש

סא אבדת אביו סא ואבדת רבו [הגה] סב [פ] ה' המונק: אבדת רבו [לט] קודמת סס ואם היה אביו סג [פס] שקול כנגד רבו אבדת אביו קודמת: סס"י היה אביו ורבו נושאים משאוי מניח של רבו ואחר כך מניח של אביו היה אביו ורבו עומדים בבית השני פודה את רבו ואחר כך פודה את אביו ואם היה אביו סס"י תלמיד חכם סד פודה את אביו ואחר כך פודה את רבו: הנה סה [ט] וכן [כ] וכן מפרק משאו קודם לרבו ואף על פי שאינו שקול בתכמה רכבו (י"ט) אכל אין מחזיר אצדמ אצו קודם עד שיהא שקול כנגד רבו [ט] אומרים הא דרבו קודם לאצו היינו שלמד עמו צמנס סו אכל אם אצו [מ"א] שוכר לו רבי ומלמדו אצו קודם לכל דבר וכן

סז אבדתו קודמת לשל אביו ושל רבו:

ל' האומר לחבירו איני מקבל ממך אם היית במשה מלקין אותו (כ) משום בזיון (י'): הנה

קודמת, ואם היה רובו ושל רבו: יודים נותנים לו השכירות ללמדו, או אצדמ צעל הנותן קודם, ע"כ: סז אבדתו כו'. וצנ"י ריש סימן רס"ד כח דלע"פ ערך להם דמהרי"ק"ש

סא אבדת אביו סא ואבדת רבו [הגה] סב [פ] ה' המונק: אבדת רבו [לט] קודמת סס ואם היה אביו סג [פס] שקול כנגד רבו אבדת אביו קודמת: סס"י היה אביו ורבו נושאים משאוי מניח של רבו ואחר כך מניח של אביו היה אביו ורבו עומדים בבית השני פודה את רבו ואחר כך פודה את אביו ואם היה אביו סס"י תלמיד חכם סד פודה את אביו ואחר כך פודה את רבו: הנה סה [ט] וכן [כ] וכן מפרק משאו קודם לרבו ואף על פי שאינו שקול בתכמה רכבו (י"ט) אכל אין מחזיר אצדמ אצו קודם עד שיהא שקול כנגד רבו [ט] אומרים הא דרבו קודם לאצו היינו שלמד עמו צמנס סו אכל אם אצו [מ"א] שוכר לו רבי ומלמדו אצו קודם לכל דבר וכן

סז אבדתו קודמת לשל אביו ושל רבו:

ל' האומר לחבירו איני מקבל ממך אם היית במשה מלקין אותו (כ) משום בזיון (י'): הנה

קודמת, ואם היה רובו ושל רבו: יודים נותנים לו השכירות ללמדו, או אצדמ צעל הנותן קודם, ע"כ: סז אבדתו כו'. וצנ"י ריש סימן רס"ד כח דלע"פ ערך להם דמהרי"ק"ש

סא אבדת אביו סא ואבדת רבו [הגה] סב [פ] ה' המונק: אבדת רבו [לט] קודמת סס ואם היה אביו סג [פס] שקול כנגד רבו אבדת אביו קודמת: סס"י היה אביו ורבו נושאים משאוי מניח של רבו ואחר כך מניח של אביו היה אביו ורבו עומדים בבית השני פודה את רבו ואחר כך פודה את אביו ואם היה אביו סס"י תלמיד חכם סד פודה את אביו ואחר כך פודה את רבו: הנה סה [ט] וכן [כ] וכן מפרק משאו קודם לרבו ואף על פי שאינו שקול בתכמה רכבו (י"ט) אכל אין מחזיר אצדמ אצו קודם עד שיהא שקול כנגד רבו [ט] אומרים הא דרבו קודם לאצו היינו שלמד עמו צמנס סו אכל אם אצו [מ"א] שוכר לו רבי ומלמדו אצו קודם לכל דבר וכן

סז אבדתו קודמת לשל אביו ושל רבו:

ל' האומר לחבירו איני מקבל ממך אם היית במשה מלקין אותו (כ) משום בזיון (י'): הנה

קודמת, ואם היה רובו ושל רבו: יודים נותנים לו השכירות ללמדו, או אצדמ צעל הנותן קודם, ע"כ: סז אבדתו כו'. וצנ"י ריש סימן רס"ד כח דלע"פ ערך להם דמהרי"ק"ש

סא אבדת אביו סא ואבדת רבו [הגה] סב [פ] ה' המונק: אבדת רבו [לט] קודמת סס ואם היה אביו סג [פס] שקול כנגד רבו אבדת אביו קודמת: סס"י היה אביו ורבו נושאים משאוי מניח של רבו ואחר כך מניח של אביו היה אביו ורבו עומדים בבית השני פודה את רבו ואחר כך פודה את אביו ואם היה אביו סס"י תלמיד חכם סד פודה את אביו ואחר כך פודה את רבו: הנה סה [ט] וכן [כ] וכן מפרק משאו קודם לרבו ואף על פי שאינו שקול בתכמה רכבו (י"ט) אכל אין מחזיר אצדמ אצו קודם עד שיהא שקול כנגד רבו [ט] אומרים הא דרבו קודם לאצו היינו שלמד עמו צמנס סו אכל אם אצו [מ"א] שוכר לו רבי ומלמדו אצו קודם לכל דבר וכן

סז אבדתו קודמת לשל אביו ושל רבו:

ל' האומר לחבירו איני מקבל ממך אם היית במשה מלקין אותו (כ) משום בזיון (י'): הנה

קודמת, ואם היה רובו ושל רבו: יודים נותנים לו השכירות ללמדו, או אצדמ צעל הנותן קודם, ע"כ: סז אבדתו כו'. וצנ"י ריש סימן רס"ד כח דלע"פ ערך להם דמהרי"ק"ש

סא אבדת אביו סא ואבדת רבו [הגה] סב [פ] ה' המונק: אבדת רבו [לט] קודמת סס ואם היה אביו סג [פס] שקול כנגד רבו אבדת אביו קודמת: סס"י היה אביו ורבו נושאים משאוי מניח של רבו ואחר כך מניח של אביו היה אביו ורבו עומדים בבית השני פודה את רבו ואחר כך פודה את אביו ואם היה אביו סס"י תלמיד חכם סד פודה את אביו ואחר כך פודה את רבו: הנה סה [ט] וכן [כ] וכן מפרק משאו קודם לרבו ואף על פי שאינו שקול בתכמה רכבו (י"ט) אכל אין מחזיר אצדמ אצו קודם עד שיהא שקול כנגד רבו [ט] אומרים הא דרבו קודם לאצו היינו שלמד עמו צמנס סו אכל אם אצו [מ"א] שוכר לו רבי ומלמדו אצו קודם לכל דבר וכן

סז אבדתו קודמת לשל אביו ושל רבו:

ל' האומר לחבירו איני מקבל ממך אם היית במשה מלקין אותו (כ) משום בזיון (י'): הנה

קודמת, ואם היה רובו ושל רבו: יודים נותנים לו השכירות ללמדו, או אצדמ צעל הנותן קודם, ע"כ: סז אבדתו כו'. וצנ"י ריש סימן רס"ד כח דלע"פ ערך להם דמהרי"ק"ש

סא אבדת אביו סא ואבדת רבו [הגה] סב [פ] ה' המונק: אבדת רבו [לט] קודמת סס ואם היה אביו סג [פס] שקול כנגד רבו אבדת אביו קודמת: סס"י היה אביו ורבו נושאים משאוי מניח של רבו ואחר כך מניח של אביו היה אביו ורבו עומדים בבית השני פודה את רבו ואחר כך פודה את אביו ואם היה אביו סס"י תלמיד חכם סד פודה את אביו ואחר כך פודה את רבו: הנה סה [ט] וכן [כ] וכן מפרק משאו קודם לרבו ואף על פי שאינו שקול בתכמה רכבו (י"ט) אכל אין מחזיר אצדמ אצו קודם עד שיהא שקול כנגד רבו [ט] אומרים הא דרבו קודם לאצו היינו שלמד עמו צמנס סו אכל אם אצו [מ"א] שוכר לו רבי ומלמדו אצו קודם לכל דבר וכן

ביאור הגר"א

[פ] ופשוט שקול. כן הוא גירסת הרי"ף [שם יח, א], וכן הוא בירושלמי [שם פ"ב הלכה יא]. וכתב הר"ש [שם פ"ב סימן ל] מדגריס ברישא לבר שקול, שמע מינה דוקא ברישא לבר בעינין שקול, והוה שכתוב בהג"ה וכן מפרק כו', ואין צריך לומר ביסאפ לענין פדיון שמפורש במתניתין [שם] ואם היה אביו ע"ה:

הגהות רעק"א

(י) שריע סעיף ז' אבדת אביו. ואם אביו משכיר לו מלמד, אצו קודם. וכן אם אחר טוהן השכירות לרבו, אצדמ הנותן קודם. כן כמזכר בספר חסידים סימן תקפ"ה. וכח צנ"י שער נארוימ יג, א. אכל דלע"פ נכונה הוא אלא שלא מלקין הפוסקים, שירי נכנס הגדולה [הג"ט אות נח]:

פתחי תשובה

(כג) מפרק משאו. עיין בזה בתשובת הרדב"ז חלק ב' סימן תשנ"ה: (לט) קודמת. היינו כשנשנה לפניו להשיב ואינו יכול להשיב כי אם אחד מהן. ועיין בחו"מ ריש סימן רס"ד, [ש"ך ס"ק סא]: (מ) מפרק. וצנ"י נמספק במפרק אפילו כשהוא שקול נגד רבו, מיון דאין שם סכנת גוף ולא הפסד ממון, ומשמע דלס אינו שקול פשוטא ליה דרבו קודם, וצנ"י שצאשר"י נכנס מיעול פ"ג סימן ל' לא מכרעת מדי: סז אבד אם אביו שוכר לו רבי כו'. לשון ספר חסידים סוף סימן תקפ"ה, אצדמ רבו קודם לאצדמ אצו זהו כשאין אצו משכיר לנכו רב, אכל כשאצו משכיר לנכו רב והרצ לא היה מלמדו צמנס אז אצדמ אצו

באר היטב

(לט) קודמת. היינו כשנשנה לפניו להשיב ואינו יכול להשיב כי אם אחד מהן. ועיין בחו"מ ריש סימן רס"ד, [ש"ך ס"ק סא]: (מ) מפרק. וצנ"י נמספק במפרק אפילו כשהוא שקול נגד רבו, מיון דאין שם סכנת גוף ולא הפסד ממון, ומשמע דלס אינו שקול פשוטא ליה דרבו קודם, וצנ"י שצאשר"י נכנס מיעול פ"ג סימן ל' לא מכרעת מדי: סז אבד אם אביו שוכר לו רבי כו'. לשון ספר חסידים סוף סימן תקפ"ה, אצדמ רבו קודם לאצדמ אצו זהו כשאין אצו משכיר לנכו רב, אכל כשאצו משכיר לנכו רב והרצ לא היה מלמדו צמנס אז אצדמ אצו

הגהות והערות

ל' מוקו ע"פ לשון ה"ס על שלמה שם:

גליון מהרש"א

[ג] ויש' ס"ק [ב] אכל אינו מובהק. מין ש"ך לקמן סימן רנ"א ס"ק י"ז:

מפרשים

אוצר מפרשים

כס ופס' סעיף ז' ואם היה אביו שקול כנגד רבו כו'. ג"כ, כתב הטור [עמוד תריב] בשם הרמב"ם [מלמד תורה ה, א] וכן אם היה אביו חסכ אע"פ שאינו שקול כנגד רבו משיב אבדתו ואחר כך אבדת רבו. וכתב ב"י [שם ד"ה ומכס] דכריו תמוהים, שהיה הרמב"ם כתב בפרק י"ב מהלכות גזילה ואבדה [הלכה ב] פגע באבדת רבו עם אבדת אביו, אם היה אביו שקול כנגד רבו, ואם לאו של רבו קודמת. וגם במתניתין [נכנס מיעול ג, א] לנישת הרי"ף שם יח, א] בהדיא קתני ואם היה אביו שקול כנגד רבו אבדת אביו קודם. על כן נראה בהנהגת מימתי [תלמוד תורה ה אות ב] שכתב, מה שכתב בהלכות גזילה ואבדה הוא עיקר, שהוא מטיבם להלכה, ומה שכתב בהלכות תורה כפי שהעתיק רבינו בעל הטורים בשמו טעות סופר הוא, ע"כ לשון הטור ובי"י. ג"כ, יש מי שיהיה סבור לומר בהלכות גזילה כי טעות סופר ומה שאומר בהלכות תורה הוא העיקר, והר"ם מראני [מכ"ט] חלק הגהות ובהלכות כדברי הגהות ובהלכות תלמוד תורה טעות סופר, וכן כתב מרדכי הרדב"ז חלק ב' סימן ר"ב [סימן תשנ"ה]. אמר המאסף קצת קשה לי, כפי דברי הגהות ובהלכות תלמוד תורה נפל טעות סופר, אך לא השיג הרב בעל הטורים בטעות זה, שכתב כתב הרמב"ם וכו' ולא הקשה עליו שהם הפך דברי הגמרא והפך דבריו בהלכות גזילה. וי"ן נראה לי דלא נפל טעות סופר בהלכות תלמוד תורה, ומדוי אביו הרועים הרמב"ם ז"ל יצא דברים הללו מה שכתב בהלכות תלמוד תורה. ואם תאמר משנתנו חלק דבדיו, לא קשה מיד, לא קשה יש נוסחאות חלוקות, יש ורובים ואם היה אביו שקול כרבו והיא גירסת הרי"ף [שם והרא"ש שם פ"ב סימן ל] ורוב הפוסקים, יש ורובים ואם היה אביו חסכ, והיא גירסת הנמצאת אצלנו ברפוס

שלחו ערוד השלם <מהדורת פריעדמאן> <זו יו"ד ח' רג> - רסט / קארן, יוסף בו אפרים {עמוד 264} {726072}

שלחו ערוד השלם <מהדורת פריעדמאן> <זו יו"ד ח' רג> - רסט / קארן, יוסף בו אפרים {עמוד 264} {726072}

ג. רב הונא ורב חסדא

אבידת אביו ואבידת רבו, של רבו קודמת כו', ת"ר רבו שאמרו רבו שלמדו חכמה ולא רבו שלמדו מקרא ומשנה דברי ר' מאיר, ר' יהודה אומר כל שרוב חכמתו הימנו, ר' יוסי אומר אפילו לא האיר עיניו אלא במשנה אחת זה הוא רבו כו'.

קבעי מניה רב חסדא מרב הונא תלמיד וצריך לו רבו מהו? א"ל חסדא חסדא לא צריכנא לך, את צריכת לי עד ארבעין שנין איקפדו אהדדי ולא עיילי לגבי הדדי כו'. בבא מציעא ל"ג א

ביררנו במאמר הקודם כי עד ארבעים שנה עדיין אדם צריך לרבו, ואך מארבעים והלאה ראוי התלמיד להוראה, הנחה זו תאיר לנו את הדו־שיח בין רב הונא ורב חסדא הנזכר, דבר שבהבנתו טעה אחד מחכמי הדור שלפנינו, ולפי הבנתו יצא משפט מעוקל על מדותיהם של עמודי התורה אלו.

הרב צבי חיות בהגהותיו לגטין ז' ע"א הביא מהך עובדא שעד ארבעים שנה איקפדו אהדדי ולא עיילי לגבי הדדי, וכותב: מפני זה הבנתי הא דמצינו בעירובין ל"ח ב כד נח נפשיה דרב הונא עייל רב חסדא למירמא דרב אדרב כו', למה הזכיר „כד נח נפשיה דרב הונא“ הטעם מפני שהקפידו זה על זה ולא עייל רב חסדא לבית מדרשו דרב הונא בחייו, רק לאחר מיתתו של רב הונא בא רב חסדא לבית המדרש וזה אמת.

והנה לו שם ר"צ חיות לב לאשר מסרו חכמינו על תוצאות המאורע ההוא דיתייב רב חסדא ארבעין תעניתא משום דחליש דעתיה דרב הונא, ויתייב רב הונא ארבעין תעניתא משום דחשדיה לרב חסדא, היה מפקפק מאד באמתת הבנתו, ביחס הדדי כזה אחרי שעל רגע חלישת הדעת של רב הונא צם רב חסדא ארבעין תעניתא, ואחרי שנתברר לרב הונא כי לחינם חשד את רב חסדא לכן צם גם הוא ארבעים תעניות. במצב נפשי כזה לא יתכן כי ינטרו רבנן איבה ארבעים שנה, עד שרב חסדא ימנע עצמו מבית המדרש כל עוד רב הונא בחיים, לא כן ארחות אנשים הגונים כשיפול פעם ביניהם אי הבנה רגעית, ומה גם רבותינו אנשי מדות תרומיות. —

האמת היא שנקודת פסיק שלא במקומה הטעתו לר"צ חיות, הוא קרא: אמר ליה חסדא חסדא לא צריכנא לך את צריכת לי, עד ארבעין שנין איקפדו אהדדי ולא עיילו לגבי הדדי, בעוד שצריכים לקרוא „את צריכת לי עד ארבעין שנין“ כאשר הבין רבינו חננאל, שכתב: ר"ה השיב חסדא חסדא לא צריכנא לך ולא לחודך ולא לפלולך, אנת צריך לקבל ממני עד מלאת

לך לפני ארבעים שנה¹, שבמלאת ארבעים שנה יעמוד כתלמיד על דעת רבו כדכתיב ואוליך אתכם ארבעים שנה במדבר וגו' ולא נחן ח' לכם לב לדעת גו'¹, אבל זמן הקסידא לא ארכה².

רב חונא כי מטי לחאי קרא יראה יראה בכי, אמר עבד שרבו מצסח לו לראותו יתרחק ממנו? רב חונא כי מטי לחאי קרא בכי וזבחת שלמים ואכלת שם עבד שרבו מצסח לאכול על שלחנו יתרחק ממנו? (חגיגה ד' ע"ב), בכיית רב חונא כי מטי לכתובים הללו היא חד השתוקקותו למי שנתרחק ממנו ועם געגועים אלו אין אדם נוטר איבה בלתי מיוסדת ארבעים שנה³.

כמוהו כן גם רב חסדא צם ארבעים תעניתו על אשר באי זהירות נתן מקום שיחליש כרגע דעת רבו, ואמר רב יוסף שאמילו ביעה בכותחא בעי מיניח דרב

1. מכאן אזכרה לאותם „הטוסקים“ תלמודא דידן בסימני סיטוק, כמה מומחיות וזהירות צריכה לכך.

2. ואשר אמרו בעירובין שם כד נה נפשית דרב חונא עייל רב חסדא למירמא דרב אדרב כ"י, היא להדיש כי בהתמנותו לראש המתיבתא סייעתו סן שמיא ופתחו לו שערי חכמה כמו שאמרו בבבא קמא ס"ו א: הא מילתא קשי בת רב יוסף עשרין ותרתין שנין ולא איטרקה עד דיתיב רב יוסף ברישא וסירקה ראה בספרי גיצוצי אור ב"ק שם באריכות, וחנה הגה"צ ר' יעקב טרידמן מחוסיטן ז"ל העיר מאשר ידענו כי רב חונא ורב חסדא בני גיל שוח היו, שרב חונא נסטר בשנת תר"ח לשטרות ורב חסדא בשנת תר"כ (עיין אנדרה רב שלירא גאון ח"ג ס"ב), ורב חונא הגיע לגבורות בעוד שרב חסדא חי תשעין ותרתין שנין (מוע"ק כ"ח), ורב חונא היה בן ארבעים שנה כשיסד ישיבתו ומלך ארבעים שנה (אנדרה רש"ג שם), אי"כ גם אם נכנס רב חסדא לישיבתו של רב חונא מיד בהוסדה חלא היה או כבר בן ארבעים (ע' קול תורה שנה תש"ט ע' ס"ב), ודבר חכמת דיבר אבל באורו של רבינו חננאל לא נדחה שכידוע דבריו דברי קבלה הם, אך אי תבנה זו בין רב חונא לרב חסדא היתה עוד טרם ישב רב חונא ראש המתיבתא הכללית, במחקר מיוחד הוכחתי כי רובי מאמרי ראשי ישיבות כבל שנמסרו בתלמוד נאמרו טרם שישבו בראש, ובוז יתישבו כמה תסבוכיות בסדרי הדורות שנתחבטו בתם רבים, לדוגמא רב יוסף ידענו שמלך אך שתי שנים ומחצה (ברכות ס"ד א) וחאם כל מאות עניני הלכה שהוזכרו בשמו וכל משלשלי שמועותיו חס רק אשר שמעו ממנו בשנתים אלו בזקנותו ובתליו, אמנם גם טרם שמלך רבה כבר חוכר רב יוסף בתור חד מגדולי דורו, ועשריות השנים שמלך רבה גם הוא למד ולימד ורבו האומרים חלכות משמו, כמוהו כן כל אחד מרבותינו חכמי התלמוד ומתם גם רב חונא עוד טרם שישב בראש הישיבה הכללית תרביץ תורה בישראל ואז היה רב חסדאי בן גילו משומעי לקחו, ואם כרגע קטר עליו כאשר עמד על אי תבנה שהיתה פעם ביניהם עבדי רבנן שלמא בתרדי.

3. אם נגיד כי שאלת רב חסדא, תלמיד וצריך לו רבו מהו? אינת תיאורטית כי אם למציאות מסוימת כוון רב חסדא, שהיה לו רב אשר היה זקוק לתלמידו זה, יתכן שכוון על אבימי ראה מנחות ז' ע"א שאמרו דר' אבימי תני מנחות כי רב חסדא, וחקשו: ואבימי בי רב חסדא תניו וחאמר רב חסדא קולפי טאבי (חכאות טובות) בלעי מאבימי עלח דחא שמעתתא (בלעתי מאבימי, כלומר שחית מנחה אותי — רש"י), ותירצו: אבימי מסכתא איתעקרא איתעקור ליה ואתא לקפית דרב חסדא לאדכורי גמרתה, חרי שרבו זה היה צריך לו.

חסדא כל שני דרב הונא ולא אורי (עירובין ס"ב סע"א) , ורב חסדא
 הוא תאמר כל החולק על רבו כחולק על חשכינה סנהדרין ק"י ע"א, זו מדת
 רבותינו ע"ח וכן דרכם לאלחים.

ד. חכים ליה בן יוחאי

שאל ר' מתיא בן חרש את ר' שמעון בן יוחאי בעיר רומא, מנין
 לדם שרצים שהוא טמא, א"ל דאמר קרא וזה לכם חטמא, אמרו לו
 תלמידיו חכים ליה בן יוחאי, אמר להם: תלמוד ערוך בסיו של
 ר' אלעזר בר ר' יוסי [תלמידיו של רבי מתיא אמרו לרבם:
 „חכים ליה בר יוחאי“, כבר נתחכם בן יוחאי שידע לומר דבר זה,
 ענה ר' מתיא ואמר בר יוחאי לא אמרה מדעתו כי אם למדה מר'
 אלעזר ב"ר יוסי כו' — פירוש המיוחס לרש"י שם], שפעם אחת גזרה
 המלכות גזרה שלא ישמרו את השבת כו', אמרו מי ילך ויבטל
 הגזירות, ילך ר' שמעון בן יוחאי שהוא מלומד בנסים, ואחריו מי
 ילך ר' אלעזר ב"ר יוסי, אמר להם ר' יוסי ואלו היה אבא חלפתא
 קיים יכולים אתם לומר לו תן בנך לתריגה? אמר להם ר' שמעון
 אלו היה יוחאי אבא קיים יכולים אתם לומר לו תן בנך לתריגה?
 אמר לחו ר' יוסי אנא אזלי דילמא עניש ליה ר' שמעון דקא מסתפינא
 קביל עליה דלא ליענשיה ואפילו חכי ענשיה.

כשתיו מחלכין בדרך גשאלה שאלה זו בסניחם מנין לדם שרץ שהוא
 טמא, עקם סיו ר' אלעזר בר' יוסי ואמר וזה לכם חטמא [שלא אמר
 בקול רם כמנחגו אלא עיקם סיו מכמות שתית רגיל לדבר ואמר
 בלחישת — בפ"י שם], אמר ליה ר' שמעון מעקימת שפתיך אתה
 ניכר שתלמיד חכם אתה, אל יחזור חבן אצל אביו כו', וחיינו דאמר
 ר' אלעזר ב"ר יוסי אני ראיתיה [הסרוכת] ברומי וחוו עליה כמה
 טיפי דמים, מעילח י"ז א"ב

כל חסיפור הזה הוא מופלא מאד, שאם כי אמרו חכמים כל חמורה תלכה
 בסני רבו חייב מיחה' חלוא אמרו כן אך על תלמיד המגיס לבו בחוראה, קובע
 מדרש ונוחג ברבנות במקום רבו לחורות תלכה למעשה, אבל מעולם לא נאמר
 כן על תלמיד חיושב לפני רבו וחזיר בכבודו כל כך עד כי בחזכירו אסמכתא לאחת
 החלכות המקובלות מעקם הוא סיו ואומר נימוקו בלחישת, תלמיד ותיק כזה רשאי

1. ראת רש"י שם ד"ה בעי מיניה מרב חסדא לנסותו היה מתכוון אם ירח
 במקום רבו, ותאמר נכין אשר ניסה ביחוד את רב חסדא.
1. עירובין ס"ג א.

כל קשר אל היגיעה והחיפוש שקדמו לה, ומשום שאין היגיעה אלא כדי לקיים "בזיעה אפיק".

ואיתא במנחות (ז.) "אבימו מסכתא איתעקרא לי", (נשתכחה הימנו), ואחא קמי' דרב חסדא (שהי' חלמידו של אבימי) לאדכורי גמרי', ולישלח לי' ולייחי לגבי', סבר הכי מסחייעא מילחא טפי", ופירש"י "משום יגעתי ומצאתי". ומיכן שאין היגיעה אלא "חנאי" לתורה, ולכן כל יגיעה נכללה בכלל "יגעח ומצאת", (וכבר נחבאר כן במאמר בטחון הנ"ל). ועפ"י האמור הדבר מבואר שהיגיעה לצורך קנין התורה נצרכת בגלל העונש שלאחר חטא אדה"ר, ולכן אין הבדל בין יגיעה ליגיעה, ואילו היתה היגיעה נצרכת להכנת התורה כפי שאנו סבורים, מה מועילה ללמוד התורה יגיעה אבימי שהולך אל חלמידו. ועל כן יודע העובר אח כל החורה כולה ללא יגיעה וכמו שנחבאר, ולמצב זה נכסף איוב בתחינתו "מי יחנני כירחי קדם". ומה מפליא הדבר שבזמן שהוא שרוי בצער וביסורים הנוראים ביותר, "יסורי איוב" שהם סמל לתכלית היסורים, בשעה שמחאונון "יפלה כליותי ולא יחמול, ישפוך לארץ מרדתי" (איוב טז יג), ואחז"ל (חולין מג.) שלא חי אלא עפ"י נס, שבדרך הטבע א"א לחיות במצב זה, והוא נשאר בחיים רק מפני שצוה הקב"ה "אך אח נפשו שמור", ע"ש. בשעה שהי' נתון בידו של השטן, כמו שכחוב (איוב כ') "ויאמר ד' אל השטן הנו בידך", ואל יסורי שאול הגיע, הרי עליו להתחנן שיוציאהו הקב"ה מיד השטן ויהי' גורלו ככל האדם, ולכל היותר אולי יבקש שיחדש מצבו כקדם, בזמן שהי' משופע בבנים ובנוח ונכסים, ואחז"ל (ב"ב טו:) על הכחוב באיוב קודם לכן (איוב א'), "הבקר היו חורשות והאחונות רועות על ידס", "אמר ר' יוחנן מלמד שהטעימו הקב"ה לאיוב מעין עוה"ב", ע"ש. אך איוב אינו מסחפק בכל זה, אלא עומד ומבקש אח המצב הטוב ביותר, "מי יחנני כירחי קדם כימי אלו-ה ישמרני", כאדה"ר בג"ע קודם החטא. אלא נראה מזה הפילה מהי, שכשארם מתפלל לפני הקב"ה אין לו לבקש לשליש ולרביע, אלא על המצב הטוב ביותר שאין

The Rebbe's minhag was to begin the Seder each year by reciting all the simanim, from Kadeish through Nirtzah. After completing this recital, he would emotionally relate the following vort from his zeide to explain the significance of these simanim, and then add the subsequent pshat.

The simanim of the Seder, Kadeish, U'Rechatz, etc., were formulated by the Rishonim, with each one representing a unique mitzvah that is performed at the Seder. These simanim, signs, present the mitzvos of the night in an orderly fashion.

The Tiferes Ish¹ gives a profound explanation for why they are called *simanim*: According to halachah, one may return an object he has found to the individual who provides a *siman*, an identifying sign, that the item is his. *Simanim* are the halachic means for a rightful owner to repossess an *aveidah*, a lost object. Ever since we were exiled from Eretz Yisrael we are compared to a lost sheep, as Dovid HaMelech says (*Tehillim* 119:176): תַּעֲיִתִי כְּשֶׂה אֲבֹד, *I have strayed like a lost sheep*, and now is our time to be returned to our Father Who “lost” us. By conducting the Seder with the *simanim*, the “signs,” we offer proof that we belong to Hashem, Who has been searching for us. Now is the time for us to show to Whom it is that we belong, to return to the domain of our loving Shepherd.

One might add to my grandfather's words the following: The Gemara at the end of *Makkos* (24a) quotes Rav as saying that he was frightened by the following words written in the *Tochachah* (*Vayikra* 26:38): וְאֲבָדְתֶם בְּגוֹיִם, *you will perish* (literally, *become lost*) among the nations. “How can we survive such a curse?” Rav wondered.

The Gemara continues: Upon hearing Rav's apprehension, Rav Pappa suggested a possible consolation. Perhaps, he said, one can find hope even in the seemingly dire prediction of this *pasuk*. The Torah is telling us that we will be *lost*, not that we will be *destroyed*. We will be lost, but we will be like an *aveidah* whose owner searches for it, as it says, תַּעֲיִתִי כְּשֶׂה אֲבֹד, בִּקְשׁ עַבְדְּךָ, כִּי מְצוֹתֶיךָ לֹא שָׁכַחְתִּי, *I have strayed like a lost sheep; seek out Your servant, for I have not forgotten Your commandments*. Indeed, we have strayed, we are lost, but You, Hashem, will look for us; You will find us.

1. The Rebbe's paternal grandfather, Rav Alter Yisrael Shimon Perlow, zt"l, the second Novominsker Rebbe.

Maharsha on the aforementioned Gemara adds a fascinating *remez*. In *Parashas Ki Seitzei*, the Torah speaks of the mitzvah of *hashavas aveidah*. The *pasuk* enumerates the items to which the halachah of *hashavas aveidah* applies (*Devarim 22:1-3*): שׁוֹר, חֲמוֹר, וְשֵׂה, שְׂמֹלֶה, עַל כָּל אֲבֵדוֹת אֲחִיךָ. An ox, a donkey, a sheep, a garment, any of your brother's lost articles. The Gemara expounds on each category separately. But there is one word that seems extraneous and the Gemara has no explanation for it: שֵׂה, a sheep. The Gemara remains without resolution as to the intent of this word (*Bava Metzia 27a*); once the Torah mentions both an ox and a donkey, why is it necessary to also mention a sheep? Maharsha proposes that the lost "שֵׂה" is in fact an allusion to Klal Yisrael. We too are included in the mitzvah of *hashavas aveidah*. This *pasuk* provides us with the assurance that despite being lost in *galus*, Hashem, our "Owner," will find us yet again.

In what *zechus* can we hope to be found? "בִּי מִצְוֹתֶיךָ לֹא שָׁכַחְתִּי, I have not forgotten Your mitzvos." On this night, Chazal instituted many mitzvos as a *zecher*, a remembrance, not only to Yetzias Mitzrayim, but to the Beis HaMikdash as well. We wash our hands before eating *karpas*, as was the halachah when the Beis HaMikdash was standing. We have two *taushilin*, cooked foods, one to remember the Korban Pesach and the other for the Korban Chagigah. We eat *koreich*, *zecher l'Mikdash k'Hillel*. All these are to illustrate מִצְוֹתֶיךָ לֹא שָׁכַחְתִּי, to show that we remember who we are, and what we are lacking. We did not forget Hashem, nor will Hashem forget us. We are sure He will find us, and we will be returned to Him by means of the *simanim* of *Leil HaSeder*.

The Kittel

There are abundant reasons why we don a *kittel* at the Seder. One of the more well-known explanations is that of the Taz, who explains that the *kittel* serves to remind us of death. Since we are in an exalted frame of mind we wear the *kittel*, in which a *niftar* is clothed, so that we are not overcome with joy and indulge in inappropriate conduct.

This can be explained on a deeper level based on the Gemara (*Berachos 5a*) that lists the sequence of steps one should take to vanquish the *yetzer hara*. לְעוֹלָם יִרְגְּזוּ אָדָם יֵצֶר טוֹב עַל יֵצֶר הָרָע, One has to constantly be involved in combat against the *yetzer hara*. If not, he should seek additional assistance in this battle. The Gemara